

מה אעדיף – תיווך פעיל, ניטור טכנולוגי או תיווך מגביל? (מאמר קצר)

יהודה פלד
האקדמית גליל מערבי
YehudaP@wgalil.ac.il

מאיה קלמן-הלוי
האקדמית גליל מערבי
MayaH@wgalil.ac.il

רוני טוטיאן
האקדמית גליל מערבי
RonyT@wgalil.ac.il

What Would I prefer – Active Mediation, Technical Monitoring, or Restrictive Mediation? (Short Paper)

Rony Tutian
Western Galilee College
RonyT@wgalil.ac.il

Maya Kalman-Halevi
Western Galilee College
MayaH@wgalil.ac.il

Yehuda Peled
Western Galilee College
YehudaP@wgalil.ac.il

Abstract

The present study examined three parental mediation strategies (active mediation, technological monitoring, and restrictive monitoring) and their implications for the extent to which a child shares his online experience with his parents. 105 families (father, mother, and a child) participated in the study. The research instruments were self-report questionnaires for parents and child separately. The study findings indicate that there a significant positive relationship was found between the parents' active mediation and technological monitoring with their child's sharing with them his Internet surfing experiences. It was also found that the parent's digital skills variable is the only variable that predicts their active mediation strategy, and the parental risk perception variable is the only variable that predicts the mother restrictive mediation strategy. This study highlights the importance of providing guidance to parents to acquire and improve their digital skills, in order to encourage optimal mediation strategies (active mediation and technological monitoring).

Keywords: Online activity, Parental mediation, Digital capabilities.

תקציר

המחקר הנוכחי בחן שלוש אסטרטגיות תיווך הורי באינטרנט (תיווך פעיל, תיווך מגביל וניטור טכנולוגי) והשלכותיהן על מידת שיתוף הילד את ההורה בנוגע לחוויית השימוש שלו באינטרנט. במחקר השתתפו 105 משפחות (זוג הורים וילד). כלי המחקר היו שאלוני דיווח עצמי להורים ולילד בנפרד. ממצאי המחקר מצביעים על כך שקיים קשר חיובי מובהק בין זמן גלישה של הורים לזמן הגלישה של הילד, נמצא קשר חיובי מובהק בין תיווך פעיל של ההורים לבין מידת השיתוף של ילדם בחוויות הגלישה שלו באינטרנט, וכן נמצא קשר חיובי מובהק בין ניטור טכנולוגי של האם לבין מידת השיתוף של ילדה בחוויות הגלישה שלו. כמו כן נמצא כי המשתנה מיומנויות דיגיטליות של ההורים הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגיית התיווך הפעיל שלהם והמשתנה תפיסת סיכון של ההורים הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגיית התיווך המגביל שלהם. מחקר זה מדגיש את החשיבות של מתן הדרכות להורים לצורך הקנייה ושיפור

המיומנויות הדיגיטליות שלהם, במטרה לעודד את אסטרטגיות התיווך המיטביות (תיווך פעיל וניטור טכנולוגי) ואת העובדה שהמיקוד של ההורים צריך להיות במתן דוגמא אישית לילדם.

מילות מפתח: גלישה ברשת, אסטרטגיות תיווך הורי, יכולות דיגיטליות.

מבוא ורקע תיאורטי

רשת האינטרנט והאמצעים הטכנולוגיים השונים הפכו לחלק בלתי נפרד מחייהם של מבוגרים ושל ילדים כאחד. עם זאת, ילדים פגיעים יותר לסכנות שברשת ומכאן חשיבות מקומם של ההורים בחינוכם להתנהגות בטוחה ברשת ולניהול אופן השימוש שלהם באמצעים הדיגיטליים (כהן-אביגדור, 2020).

השימוש של ילדים באינטרנט מושפע ממידת התמיכה וממידת ההתמצאות וההבנה בטכנולוגיה של הוריהם, וכן מהחוקים ביחס לשימוש באינטרנט המצופים מהם. ההורים הם הדמויות המרכזיות ששואפות להשפיע על השימוש באינטרנט של ילדיהם, על מנת למקסם יתרונות ולמזער סיכונים ופגיעה. ניסיונותיהם של ההורים להשפיע על השימוש באינטרנט של ילדיהם מכונה 'תיווך הורי' (Smahel et al, 2020). ליווינגסטון ועמיתיה (Livingstone et. al., 2017) הבחינו בין שתי אסטרטגיות תיווך הוריות לשימוש ילדים באינטרנט: תיווך מאפשר (Enabling mediation) ותיווך מגביל (Restrictive mediation). תיווך מאפשר כולל פרקטיקות הוריות, שמטרתן לעודד שימוש חיובי של ילדיהם באינטרנט.

המחקר המקיף של EU Kids Online 2020, התמקד בשלושה תתי סוגים של אסטרטגיות תיווך הוריות, תיווך מאפשר הכולל תיווך פעיל (Active mediation) וניטור טכנולוגי (Technical monitoring) וכן אסטרטגיית תיווך מגביל (Restrictive mediation).

ליווינגסטון ועמיתיה (Livingstone et. al., 2017) מצאו קשר בין מיומנויות דיגיטליות של ההורה לבין אסטרטגיית התיווך שלו: ככל שההורה מעריך את מיומנויותיו הדיגיטליות כגבוהות יותר, כך הוא יעשה שימוש רב יותר באסטרטגיית תיווך מאפשר. מאידך, ככל שהוא מעריך את מיומנויותיו הדיגיטליות כנמוכות יותר, כך הוא יעשה שימוש רב יותר באסטרטגיית תיווך מגביל. לאור ממצאים אלה, **השערת המחקר בחנה** אילו משתנים יכולים לנבא את השימוש באסטרטגיית תיווך אלו בקרב הורים בישראל, לצד המיומנויות הדיגיטליות של ההורים. ישנה חשיבות רבה לזיהוי המקורות ההוריים לאסטרטגיית תיווך השונות אם ברצוננו להפיק מהמחקר המלצות לגבי התנהגויות הורים והמנבאים הקשורים בהן.

מתודולוגיה

המשתתפים

המדגם הנוכחי כלל 105 משפחות (זוג הורים וילד). גילם הממוצע של האבות 44.18 (ס.ת. 6.01) ושל האימהות 39.6 (ס.ת. 5.7). גילם הממוצע של הילדים 12.6 (ס.ת. 2.28).

כלי המחקר

שאלון הורים (אבות ואימהות) ושאלון ילדים שפותח במקור על ידי EU KIDS ONLINE II והותאם לצורכי המחקר הנוכחי.

ממצאים

השערת המחקר בחנה אילו משתנים יכולים לנבא את השימוש באסטרטגיות תיווך בקרב הורים בישראל.

טבלה 1. גרסיה מרובה לניבוי אסטרטגית תיווך פעיל של ההורים

הורה	משתנה מנבא	B	SE	β	t
אב	גיל	-0.18	0.02	-0.13	-1.01
	השכלה	-0.06	0.06	-0.09	-0.89
	מספר ילדים	-0.17	0.12	-0.21	-1.41
	מיקום בסדר האחים	-0.02	0.11	-0.03	-0.18
	שעות ערות משותפות	0.08	0.05	0.17	1.69
	מיומנויות דיגיטליות	0.32	0.11	0.31	2.88*
	תפיסת סיכון	0.04	0.13	0.03	0.32
אם	גיל	-0.03	0.02	-0.19	-1.42
	השכלה	-0.03	0.05	-0.07	-0.66
	מספר ילדים	0.07	0.11	0.09	0.66
	מיקום בסדר האחים	-0.16	0.11	-0.25	-1.45
	שעות ערות משותפות	0.02	0.04	0.05	0.50
	מיומנויות דיגיטליות	0.53	0.21	0.25	2.55*
	תפיסת סיכון	-0.13	0.16	-0.08	-0.83

*p<.05

עיון בטבלה מספר 1 מראה כי המשתנה מיומנויות דיגיטליות של האב/האם הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית התיווך הפעיל של האב/האם. ליתר המשתנים לא נמצאה תרומה מובהקת להסבר אסטרטגית התיווך הפעיל.

טבלה 2. גרסיה מרובה לניבוי אסטרטגית ניטור טכנולוגי של ההורים

הורה	משתנה מנבא	B	SE	β	t
אב	גיל	-0.03	0.02	-0.17	-1.29
	השכלה	-0.03	0.08	-0.04	-0.37
	מספר ילדים	-0.06	0.15	-0.06	-0.40
	מיקום בסדר האחים	-0.19	0.14	-0.24	-1.37
	שעות ערות משותפות	0.02	0.06	0.02	0.24
	מיומנויות דיגיטליות	0.29	0.14	0.22	2.03*
	תפיסת סיכון	0.08	0.16	0.05	0.49
אם	גיל	-0.03	0.02	-0.18	-1.43
	השכלה	-0.01	0.06	-0.01	-0.10
	מספר ילדים	0.11	0.14	0.10	0.79
	מיקום בסדר האחים	-0.26	0.14	-0.29	-1.88
	שעות ערות משותפות	-0.06	0.05	-0.11	-1.56
	מיומנויות דיגיטליות	0.85	0.26	0.29	3.21*
	תפיסת סיכון	0.42	0.20	0.18	2.07*

*p<.05

עיון בטבלה מספר 2 מראה כי המשתנה מיומנויות דיגיטליות של האב הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית הניטור הטכנולוגי שלו. ליתר המשתנים לא נמצאה תרומה מובהקת להסבר אסטרטגית התיווך הפעיל של האב. אצל האם, המשתנים מיומנויות דיגיטליות ותפיסת סיכון מנבאים את אסטרטגית הניטור הטכנולוגי שלה. ליתר המשתנים לא נמצאה תרומה מובהקת להסבר אסטרטגית הניטור הטכנולוגי שלה.

טבלה 3. גרסיה מרובה לניבוי אסטרטגית תיווך מגביל של ההורים

הורה	משתנה מנבא	B	SE	β	t
אב	גיל	0.04	0.02	0.28	2.07
	השכלה	-0.06	0.07	-0.09	-0.83
	מספר ילדים	-0.15	0.14	-0.16	-1.05
	מיקום בסדר האחים	0.13	0.13	0.18	1.04
	שעות ערות משותפות	0.03	0.06	0.05	0.54
	מיומנויות דיגיטליות	-0.01	0.13	-0.01	-0.08
	תפיסת סיכון	0.46	0.15	0.31	3.12*
אם	גיל	0.03	0.02	0.18	1.41
	השכלה	-0.06	0.06	-0.09	-0.95
	מספר ילדים	0.10	0.14	0.10	0.73
	מיקום בסדר האחים	0.12	0.13	0.15	0.90
	שעות ערות משותפות	0.07	0.04	0.15	1.61
	מיומנויות דיגיטליות	-0.14	0.26	-0.05	-0.54
	תפיסת סיכון	0.64	0.20	0.30	3.23*

* $p < .05$

עיון בטבלה מספר 3 מראה כי המשתנה תפיסת סיכון של האב/האם הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית התיווך המגביל של האב/האם. ליתר המשתנים לא נמצאה תרומה מובהקת להסבר אסטרטגית התיווך המגביל.

דיון

נמצא כי המשתנה מיומנויות דיגיטליות של ההורה הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית התיווך הפעיל של ההורה. באופן דומה, המשתנה מיומנויות דיגיטליות של האב הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית הניטור הטכנולוגי של האב, בעוד אצל האם, המשתנים מיומנויות דיגיטליות ותפיסת סיכון מנבאים את השימוש שלה באסטרטגית הניטור הטכנולוגי. עוד נמצא כי המשתנה תפיסת סיכון של ההורה הוא המשתנה היחיד המנבא את אסטרטגית התיווך המגביל של ההורה. ממצאים אלה תואמים את ממצאי המחקר של ליווינגסטון ועמיתיה (2017), לפיהם המיומנויות הדיגיטליות נמוכות יותר אצל הורים המשתמשים באסטרטגיות של תיווך מגביל.

מחקר זה מדגיש את חשיבות התיווך הפעיל של האב ושל האם והניטור הטכנולוגי של האב כאסטרטגיות תיווך יעילות, הכוללות דיון ומתן הסברים על ידי ההורה, הנחיות בטיחות וניטור הפעילות של הילד. שתי אסטרטגיות אלה, בניגוד לאסטרטגיית התיווך המגביל, מעודדות את הילד ליזום ולשתף את הוריו בחוויות הגלישה שלו, ובכך יכולות להביא להפחתת רמת הסיכון בה הילד נמצא באינטרנט מחד, ומאידך לקרב ולבסס אמון בין ההורה לילדו.

מחקר זה מדגיש את החשיבות של מתן הדרכות להורים לצורך הקנייה ושיפור המיומנויות הדיגיטליות שלהם, זאת במטרה לעודד את אסטרטגיות התיווך המיטביות תיווך פעיל וניטור טכנולוגי. הורים רבים משקיעים משאבים ברכישת מכשיר המותאם לילדם, אך מאידך אינם עמלים מספיק על המיומנויות הטכנולוגיות שלהם, ונמצאים בפער מתמיד ביחס לילדם, פער אשר עלול לגרום לילד לזלזל בהוריו, פחות לשתף ולהיעזר ולסכן את עצמו. ההורה שאינו בקיא ומיומן עלול לפתח תחושות סכנה גבוהות, המובילות לתיווך מגביל, שאינו מעודד את שיתוף הילד בחוויותיו באינטרנט.

מקורות

- כהן-אביגדור, נ. (2020). קטינים במרחב המקוון – מידע, סקירות ומחקרים, 2. ירושלים: המשרד לחינוך ולקידום קהילתי, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת. [קישור](#)
- משרד הבריאות (2018), חשיפה למסכים בקטינים – נייר עמדה. אוחזר מתוך [קישור](#)
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. & Folkvord, F. (2017) Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: the role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67 (1). 82-105.
- Peled, Y., Tutian, R. & Kalman-Halevi, M. (2020, February). What do Parents Really Know about Their Child's Online Behavior? Discrepancies between Parents and their Children? In Y. Eshet-Alkalai, I., Blau, A. Caspi, S. Etgar, N. Geri, Y. Kalman, & V. Silber-Varod, (Eds.), Proceedings of the 15th Chais Conference for the Study of Innovation and Learning Technologies (102-107). Ra'anana: The Open University [Hebrew]
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>